

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 48

29

NOEMVRIE

1925

In acest număr: Procurorii umanității de Octavian Goga; Rândunelele, poezie de Volbură Poiană; Hara-Kiri și Kiralina de Al. O. Teodoreanu; Anatole France de D. V. Barnoschi; România atacată de Leon Donici; Procedeele literare ale unei anchete politice de Alexandru Hodoș; „Ferdinanțul“ de Septimiu Popa; Probleme maramureșene de C. P. Secelea; Gazeta rimată: O reprezentație... dramatică de Henry Bărbosu; Insemnări: Aniversarea adunării dela Alba Iulia; Ceeace nu va înțelege; Marșul spre București; Gazul metan și opoziția-unită; Situație nelămurită; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Procurorii umanității

O sectă nouă care ne-a năpădit în timpul din urmă: procurorii umanității...

Dela război încoace a apărut aici pe orizont acest special prototip al occidentalului care vine să controleze așezarea noastră de stat. Recrutat de obicei din țările aliate, având în pășirea lui ceva din îndrăzneala legitimată prin intimitatea relațiilor de ieri, noul oaspe descinde la București cu prerogative necunoscute în România de odinioară. El vine să se informeze, să ne facă întrebări, să fixeze răspunderi sau să împartă sfaturi. Eticheta subț care se prezintă difere din caz în caz: sau invocă Liga Națiunilor, sau Liga drepturilor omului, sau Asociația mondială a adventiștilor dela Chicago. În toate împrejurările eminentul ambasador are aierele unui sever judecător de instrucție, care anchetează și înseamnă în carnet, rămânând ca verdictul să și-l socotească la urmă, după-ce va fi reintegrat la masa lui de scris. Totdeauna ilustrul voiajor ne vorbește în numele umanității și-al principiilor de dreptate imanentă. Câteodată îl interesează starea minorităților, alteori manifestă preferințe pentru regimul cultelor sau pentru problema Basarabiei. E o întreagă falangă de asemeni cercetători gravi cari își trimit cartea de vizită miniștrilor în cei șapte ani din urmă. Oficialitatea noastră i-a primit pe toți cu acel exces de europeism pe care politeța orientală îl plasează în raporturile cu lumea civilizată. Au fost acoperiți de onoruri, dela icre negre până la discursuri grandilocvente s'au împărțășit de toate bunătățile. Rezultatul se știe: după două luni dela plecarea din țară ne-am pomenit cu o conferință la Paris sau cu un raport într'o gazetă din New-York în care oaspele ne ia foarte de sus și dă soluții sumare străinătății, asupra chestiunilor de existență din România...

Cunoaştem deci tipul şi procedeele. Şi unul şi altul, spunând adevărul, ne-au cam plictisit. La urma urmei, prietenie în dreapta, alianţă în stânga, toate bune, vechea noastră idolatrie pentru Apus rămâne neştirbită, dar acest sentiment de epitropie pulverizat în nenumăraţi controlori e cel puţin desagreabil. Dincolo de toate clauzele tratatelor noastre internaţionale, e conştiinţa normală pe care-o avem că suntem stăpâni la noi acasă şi o elementară demnitate nu ne îngăduie să fim priviţi ca o ţară minoră asupra căreia se pot repezi toţi diletanţii cu sugestiile lor improvizate. În definitiv pot să fie la mijloc intenţii bune, dar grămada de emisari care vine să ni le propage nu e maniera cea mai delicată de-a cere ascultare...

Acum de-o vreme încoace lucrurile s'au complicat şi mai mult. Domnii care ne cer ospitalitatea sunt pe faţă reprezentanţii unor idel ostile nouă. Ei nu mai vin în calitate de prieteni, ci de adversari ireductibili. Credinţele li se cunosc, şi din momentul în care coboară din Simplon până la urmă sunt accentuate la venirea lor în ţară. Ei apar ca emisarii unor curente destructive şi se grăbesc să le înţească pe-un sol unde n'au avut încă un răsunet puternic. Iată cazul celor trei procurori comunişti, sosiţi pe rând la Bucureşti din ordinul Moscovei: d. d. *Guernut*, *Torrès* şi *Barbusse*. Câteşi trei au avut aceeaşi conduită. Adepţi declaraţi ai lui Lenin, s'au crezut îndreptăţiţi să facă investigaţii aici. Atitudinea lor n'a fost a unor observatori obiectivi. Politeţa cu care au fost primiţi au escamotat-o, ca să-şi permită agitaţii subversive şi să ia contactul cu elemente îndrumate de-aceiaşi doctrină. Cei doi dintâi întorşi la Paris s'au achitat de programul iniţial şi ne-au înjurat deabinele. Al treilea s'a prezentat şi el la Chişinău cu o suită de bolşevici să influenţeze judecata în procesul rebelilor dela Tatar-Bunar.

Rezultatul s'a văzut. Guvernul şi-a aplicat vechea reţetă moştenită: recepţie, bufet, discurs, etc. Opinia publică însă a reacţionat. Senzaţia de protestare a mulţimei s'a transformat în revoltă şi distinsul romancier, d. Henry Barbusse, a avut o muzică neplăcută în faţa hotelului „Athénée Palace”...

Ce e de zis aici?

Vorbe simple, vorbe pe cât de potolite pe-atât de categorice. Ne-am săturat de aceşti advocaţi ai umanităţii. Pe cât de mult suntem dispuşi să examinăm în mod abstract toate formulele intelectuale pe care evoluţia omenirii le răscoleşte de pretutindeni, pe atât de intratabili suntem *intra muros*. Aici judecăm noi, hotărâm noi. Libertatea de acţiune ne-am răscumpărat-o, salvă Domnului, destul de scump. Nu vrem s'o părăsim nici un moment. Iată sentimentul obştesc de care trebuie să fie seama ori-cine trece de vama Curtici. Cât despre voiajorii idealului moscovit, ori-câte romane ar avea la activul lor, ei se isbesc aici de conştiinţa militantă a unui popor întreg. Ideia naţională e la noi supremul rezon al vieţii de stat şi în acelaşi timp digul de fier care opreşte barbaria asiatică în revărsarea ei. Suntem perfect legitimaţi cu rostul nostru şi ori-ce altă interpretare ne e inoportună.

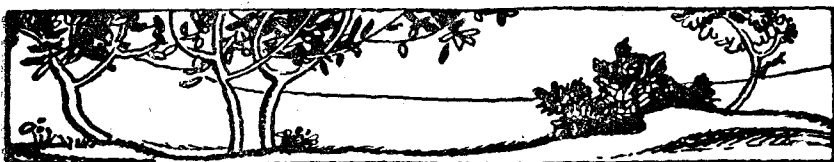
Cine vine să violenteze această stare sufletească, astăzi când încă miroase a mort după optsute de mii de cadavre răslețite dealungul țării pentru triumful unei idei, ia atitudinea unui inconștient rătăcit într'o casă mortuară cu pălăria pe cap și cu țigara în gură. Acest oaspe nepoftit, iertați-ne domnule Barbusse, nu are nici pietatea pentru durerea altora, nici îndeajuns intuiția interesului, cum s'ar zice de pielea proprie.

Una din cele două lipsuri îl va pedepsi negreșit...

OCTAVIAN GOGA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RÂNDUNELELE

În jocul lor de-alungul unui drum
Așa de multe rândunele, acum,
Se fugăresc în ceas de înserare,
De parc'ar fi întreceră la zbor.
Pe vârful àripelor duc ușor
Ca heruvimii pulbere de soare...
Pisica noastră s'a suit pe gard.
Sub frunte, ochii ei încremeniți,
De-atâta pradă vie ispitiți,
Ca doi cărbuni aprinși în umbră ard.

Dar cum stă albă 'nfiptă ca un ciot,
Din fugă, rândunelele, cât pot
Îi dau cu àripele peste bot...

VOLBURĂ POIANĂ

Hara-Kiri și Kiralina

sau

Romain Rolland și „le Roumain roulant“

Prin tăierea beregatei (detaliu biografic desigur tragic, dar și răsunător) tânărul Panait Istrati intră de-a dreptul în literatura universală, la brațul ieșit deodată din neutralitate al lui Romain Rolland și în propria sa patrie la acela al marelui român Iacob Rosenthal.

După disperată încercare de hara-kiri, atrasă par'că de magnetismul calamburului în aparență numai strict verbal, cealaltă încercare, Kiralina, străbate ușor și sigur prin inimele înmuiate de biografia premergătoare operei, până la triumful integral, ca prin pilaf. Navă misterioasă pornită din Orientul, pentru occidental încă fabulos, numele autorului ancorează în toate rubricile critice ale marilor periodice, fiind condus dela cheiu de tot ce numără mai de seamă literile pariziene. Ușile redacțiilor și editurilor, ca tot atâtea brațe primitoare, s'au deschis atunci spontan și larg, iar de după teigheaua pe care succesul literar e calculat în ediții, număr de pagini și alte asemenea, glasul traficantului circumspect s'a îndulcit și el în opt limbi:

„Poftiți, domnule Istrati, poftiți!“

Ūluirea a fost mare. Comparații extravagante s'au alăturat numelui nou și rușinea pământului, Balcanul, s'a trezit și el c'un Gorki (minim, dar Gorki), repezit de departe, ca un pumn în nas. O astfel de schimbare de eri pe azi, picată din văzduh când te așteptai mai puțin, și cum se zice în teatru *la vedere*, era desigur făcută să năucească pe omul cel mai tare de inger. Kirei Kiralina (pupăză), i s'a croit cuib de aur sub pălăria de păslă a lui Romain Rolland (colac peste). În mod nevinovat, Panait Istrati s'a încredințat că a ouat în capul maestrului un vultur.

Până aci, totul e așa cum trebuia să fie.

Dacă Panait Istrati s'ar fi încapățânat întreg în literatură, sau, ca să nu leșim din comparația de mai sus, în ornitologie, scriind frumos-păsărește pentru franțuji, nu și-ar fi atras din parte-ne decât cuvinte de laudă, pornite din legitima satisfacție că un nume simili-romănesc e monedă valabilă în piața literară a Occidentului. Ba l-am fi apărat chiar (și cu vehemență), împotriva aceluia care din gelozie mică și invidie meschină i-ar subliniat ridicolul explicabil, decurgând firesc dintr'o situație neașteptată, în împrejurările știute. De confracții români, în primul loc, s'ar fi convenit să fie menținut sus și mare Panait Istrati. Dar el ne îndepărtează dela gândul bun și gestul colegial prin năzbatii, la început caraghioase, dar care în urmă nu s'au codit să ia caracterul și proporțiile veritabilei ticăloșii. Dealtfel, el ne va zice (și cu bună dreptate) că de tămâia noastră se poate lipsi, și că otrava cu care o înlocuim îl lasă rece.

Îl credem. E doar incontestabil că pitorescul povestitor exotic, irupt în literatura franceză într'un moment prielnic exotismului, odată și la fel cu Elvira Popescu, a obținut un succes adevărat și identic. Dacă succesul acesta va dura mai mult decât alte mode, și dacă va supraviețui reverului despicat pe umăr sau ciorapilor cadrilați, nu ne privește acum și nici nu putem ști. Știm însă, că Panait Istrati e printre altele și fiziologicește anormal. Taina primordială a perpetuării, pe care și unele animale o învăluie în vis și poezie, i-a fost revelată brutal în beciul unui birt grecesc, prin fapta violentă a unui bucătar satir și invertit. Această întâmplare oribilă se clasează în amintirile omului înebunit pe dos sub dulcele titlu romanțios de „Prima dragoste”. N'am fi intrat în amănuntele acestei intimități porcoase, dacă Panait Istrati însuși n'ar fi așezat în execuția lor un, vorba vine, punct de reper estetic, și dacă ele n'ar sluji și la tălmăcirea altor aberații și spurcăciuni. Un singur lucru însă din activul acestui pasiv și în cele din urmă norocos vagabond nu-l putem trece cu vederea: Terfelirea peste graniță a țării, pe care cutează încă a o numi patria lui. El, căruia nimeni din noi nu i-ar fi întors (din prudență) spatele, îl întoarce pe al lui întregului Regat, spunând străinilor necuviinți despre și infamii la adresa celor ce-l cărmuesc. Pentru edificarea cetitorului, iată ce scrie Panait acesta Istrati într'un număr recent al unui mare cotidian francez :

„Amici ai Franței !

„Pușcăriile românești sunt pline de mii de soldați și civili. (Adică: trădători, dezertori la inamic, etc. N. A.) Focșani și Piatra Neamț, orașe populate de evrei, parcă au suferit năvălirile vandale ale lui Atila. (Atila, vandal? N: A.). Acești bieți evrei sunt persecutați până și'n mormânt, căci chiar cimitirile lor sunt devastate și profanate de furia antisemită. Am văzut oameni schinguiți de lișaj.* Li se pun ouă răscoapte subțiori. Li se sdrobesc oasele picioarelor. Li se smulge (li

* Parol ?

se smulge? N. A.) unghiile. Li se sparg (de ce nu: li se sparge?) N. A.)
capetele. Iată ororile de acolo!"

Ce sancțiune merită autorul pasagiului citat?

Ouă răscoapte la subțiori?

Nu!

Sdrobirea oaselor picioarelor?

Nu!

Smulgerea unghiilor?

Nu!

Spargerea capului?

Nu.

Două palme?

Da!

AL. O. TEODOREANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anatole France

— Conservator sau comunist? —

Și conservatorii și socialiștii vor să-i ridice statue lui Anatole France; dar, oameni serioși! vor mai întâi să se asigure, prin documentate discuții, dacă era reacționar sau democrat. Controversa va dăinui mult, și e foarte probabil că antagoniștii vor sfârși prin a cădea de acord ca să-i ridice, cu cheltuială comună, „statuia de mărăgină în Luxemburg” de care se temea atât de mult marele dispărut.

Deocamdată discuția este vajnică. Se citează fraze și se urmăresc teoriile dealungul întregii sale opere, pentru a se face dovada că era un dușman aprig al libertăților poporului și mai ales al egalității revoluționare. Dar partizanilor acestui mod de-a înțelege pe Anatole France li se opun fapte: A fost treizeci de ani înscris în partidul socialist și în ultimul timp acceptase programul Internaționalei dela Moscova. Unei pagini comuniste i-se opune una militaristă, și așa mai departe.

Ascultând cu pricepere și cu imparțialitate dezbaterile, suntem siliți să răspundem la fiecare replică a „preopinienților” ca înțeleptul lui Caragiale: „Vezi, că și dumneata ai dreptate!”

Totuși, s'ar părea că nu pot fi adevărate amândouă părerile. Sau, dacă Anatole France le justifică într'adevăr pe amândouă, atunci are dreptate Josefine, care era hotărât convinsă că stăpânul ei era țicnit. Ori, împotriva părerei cocoanei Josefine cu toții lasă cearta și protestează în cor: marele Anatole France nu era țicnit. Mai întâi pentru că domniile-lor se ocupă de el, și apoi pentru că, evident, nu era.

Atunci?

Atunci problema este ceva mai complicată. Oameni ca Anatole France nu se cântăresc cu unitățile de măsură bune pentru toată lumea.

Suntem cu toții convinși, că Anatole France a fost un om excepțional; dar ne oprim la această constatare și nu tragem toate concluziile. Dacă era excepțional nu era ca toată lumea. Iată o mare descoperire, deși un spirit superficial ar putea zice că este de mult găsită de domnul de La Palice. Noi să ne urmăm logica. Dacă nu

era ca toată lumea, atunci de ce căutăm și la el una din obișnuitele proporții dintre inteligență și suflet?

Un filosof a spus că „*inteligența nu-i decât o spumă la suprafața sufletului*“. Câtă spumă iese deasupra fierțurei milenare a rasei ce fiecare reprezentăm este cam deopotrivă la toți: și la acei pe care-i numim inteligenți și la acei pe care-i numim proști. Intre unii și alții distanța ni-se pare, câteodată, izbitoare; când însă o raportăm la enorma masă psihică ce se numește inconștient, suflet, etc., atunci vedem cât este de iluzorie depărtarea dintre deștepți și proști.

Se întâmplă, deși foarte rareori, ca spuma să fie într-o proporție deosebit de mare față de suflet. Atunci greșim dacă mai judecăm omul după criteriile obișnuite. Să nu uităm, că variația în proporții schimbă natura totului, și câteodată în chip fundamental. Un chimist ar putea da strălucite exemple: Unele corpuri prin nimic asemănătoare sunt totuși compuse exact din aceleași elemente simple, numai în proporții diferite.

Când întâlnim un individ al cărui suflet este excepțional și a cărui inteligență e foarte redusă, parcă-l înțelegem mai bine. Adică îl luăm așa cum este. De pildă, pe Savonarole, cu toată revoltătoarea amintire ce ne-a lăsat ca distrugător al atâtor opere de artă, nu-l depreciam fiindcă era lipsit de spirit critic, fiindcă era poate prost, chiar probabil; nu-l luăm decât ca mare suflet, ca mare caracter, care nu putea să mai și judece. Însă când întâlnim un altul, cu sufletul normal și cu o spumă excepțională, judecăm cu totul altfel, și absurd. Este drept că de ceilalți omenirea a produs întotdeauna mai mulți, și astfel, în decursul veacurilor, a învățat să-i înțeleagă. Inteligențele monstruoase sunt însă lucru prea rar, prea nou. În inconștientul nostru, cu toată multi-milenara lui tradiție, nu prea găsim criterii pentru a înțelege asemenea monștri. Lumea a trăit epoci întregi de suflete tari, de eroi, și nici o generație și nici o națiune nu sunt lipsite de mari caractere; dar vaste inteligențe apar atât de rar, încât omul este cu totul insuficient pregătit ca să le privească cu discernământ.

Dacă nu mă înșel, se reproșează lui Anatole France inconsecvență și nehotărâre. Adică, fiindcă este un om mare, nu poate să fie decât după calapodul cunoscut și scump nouă: caracterul, tăria sufletească, energia, într'un cuvânt măcar pe departe să semene cu eroul clasic, cu Alexandru Macedon, Regulus, sau Caton...

Anatole France este un supra-om prin inteligență, recunosc epigonii noștri; dar dacă este om mare, care este, se întreabă ei, linia dreaptă politică ce-a urmat în viață? Asta mi-aduce aminte următoarele: Când savantul și eruditul meu amic I. C. Filitti mi-a făcut cinstea să-mi discute lucrarea despre *Originile democrației române*, scria cam așa: Bine înțeles, pricep și eu teoria și metoda inductivă în istorie, dar unde sunt hrisoavele pentru concluziile d-tale? Nu-mi ajung numai acele pentru premise!

Așa și cu Anatole France. Este el un om mare, o monstruoasă inteligență, dar unde-i este credința într-o formulă admisă? Care-i baricada pe care înțelegea să moară la nevoie?

La un om care este numai inteligență, sufletul se subordonează, cu totul și fără rezerve. Sau, reluând comparația filosofului: Când spuma este prea abundentă, fiertura scade și se mai potolește.

Când Anatole France privea organizația socială — acest rezultat hibrid al necesității de conglomerare a indivizilor — și vedea că mulțimea suferă dar în același timp este incapabilă de a se conduce, i se părea, probabil, copilăresc să aleagă între democratism și conservatism, de dragul consecvenței.

A bănuî, nu lui Anatole France, dar oricui, că justifică și deza-probă doctrini politice opuse, este de o imensă naivitate. Care-i omul politic, dacă este puțin mai inteligent, căruia să nu-i fie aproape rușine de unele principii din acelea pentru care luptă, și să nu admire altele la adversari?

Ah! dar nu vrem să o spună. Fie, pentru omul politic... Gânditorul însă!...

Anatole France era înscris în partidul socialist și făcea doctrină conservatoare. Desigur ar fi fost mai consecvent dacă era înscris și în cel conservator; ar fi luptat în ambele câmpuri pentru ce găsea bun în ele. Că nu se face așa politica? De acord; dar nici nu se poate concilia speculația intelectuală cu acțiunea politică. Să nu uităm că Taine, ca să se poată decide cu ce partid să voteze, a scris întâi șase volume asupra „Originilor Franței.”

De când cu democrația, politica invadând totul, se admite în folosul ei un fel de monopol al tuturor ideilor de care se ocupă ea. Dacă tratezi o chestiune socială în jurul căreia luptă oamenii politici ești imediat luat în primire, hărțuit și persecutat până și se pune o etichetă. Apoi este și mai rău: eticheta devine pentru gândirea ta un fel de pat al lui Procust..., sau cazii sub acuzarea de om lipsit de caracter.

Pentru un gânditor ca Anatole France, „politica” este un joc de copii, ca tot ce nu-i gândire pură. S'a jucat și el de-a politica, fiindcă avea nevoie de diversiuni, și pentrucă felul în care s'a jucat dădea satisfacție sufletului său generos fără să-i atingă suveranitatea gândirii.

Acest chip de-a face politică nu poate fi înțeles — și este firesc — de politicienii încruntați și întunecați, cari ar asasina, cu deliciu, pe toți acei din altă bisericuță.

Oare marionetele politice vor găsi în aceste considerații justificarea trecerei lor din partid în partid, după pricopseală?

Dacă Anatole France ar fi fost înzestrat cu mai multă vitalitate, cu mai mult temperament combativ, ar fi trecut desigur prin toate partidele, ca regretatul nostru Matei Cantacuzino. Păstrând proporțiile, acesta a fost din aceiași familie a anormalilor intelectuali, adică dintre acei la care „spuma” domină sufletul până la desconsiderarea lui.

A muri pentru o idee este foarte frumos; ceiace nu înseamnă că este numai decât și foarte inteligent; câteodată poate să fie chiar de-a dreptul prostesc. Ba încă, este un ireductibil antagonism între caracter și gândire. Omul unei sigure idei a renunțat la critică; nu mai gândește. Nici nu mai are nevoie de inteligență; ajunge ca acele animale

de laborator, care, chiar după ce li se taie capul, îndeplinesc o serie de acțiuni. Omul care nu renunță la critică nu poate fi omul unei singure idei. Totuș, sunt unii care par a întruni ambele însușiri. Aceștia sunt mai întâi ipocriți; și apoi sunt obsedați de vreo pasiune, numescă-se ea iubire de oameni, ură, concept moral, orgoliu, o nevroză oarecare.

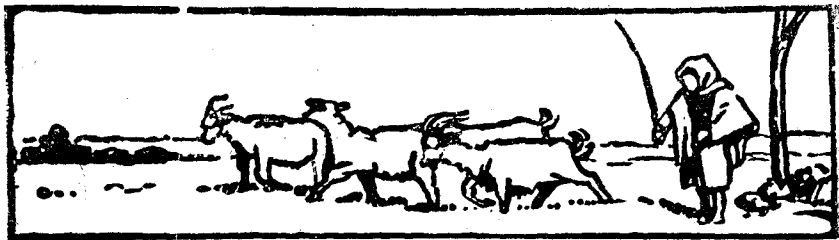
Pentru a înțelege pe Anatole France, să ținem seamă că omenirea este mai aproape de gorilă decât de supra-om, și că instinctele, caracterul, sufletul se joacă cu inteligența noastră ca valurile oceanului cu o luntre fără pânze. Iar în cazurile cu totul rare — astfel monstruoase pentru stadiul actual de dezvoltare a omenirii — când inteligența este a tot cuprinzătoare, fondul ancestral este și el, printre silogisme, ca luntrea fără pânze.

Că societatea se menține și că progresează mai mult prin pasiune decât prin inteligență, este firesc să fie așa. Animalele se dresază cu biciul, iar oamenii se conduc cu tăria de caracter, nu de argumente. Chiar când ți se pare că-i convingi, te trezești că n'ai făcut decât să-i sugestionezi, și în cel mai bun caz fără hipnotizare.

Anatole France a fost numai un gânditor; gânditor autentic și nu în sensul obișnuit al cuvântului. Gândire se numește și calcularea unei afaceri, și moșăiala unora la cafenea, și scrisul meu și cititul dumitale. Dar limitele de comprehensiune ale unui Anatole France sunt pentru mintea noastră tot atât de vagi cași noțiunea de infinit.

Despre Anatole France nu se poate pune întrebarea dacă a fost conservator sau bolșevic, după cum nu se poate spune despre om dacă are aripi sau copite.

D. V. BARNOSCHI

România atacată

— Scrisori pariziene —

Scrisoarea a treia

I.

Mișcarea monarhistă rusă în străinătate are nevoie de un sprijin politic și material, mai întâiu din partea marilor puteri, apoi, ceace nu e mai puțin important, din partea acelor țări cari s'au creiat pe teritoriul fostului imperiu rusesc.

Tratând cu puterile mari europene, monarhiștii trebuie să ia anumite angajamente pentru viitor adică să se oblighe a păstra *status quo* de astăzi, garantat, — bine-rău, — de către tratatul de la Versailles. Aceste obligațiile necesare se ciocnesc însă cu părerile monarhiștilor asupra Rusiei viitoare. Monarhiștii vroesc restabilirea Rusiei. Bine. In ce hotare? Aici e nevoie de o precizare mai amănunțită.

Monarhiștii extremiști, cari doresc restaurarea monarhiei autocrate chiar fără parlament, prin leader-ul lor d. Alexandru Crupensky sunt pentru restabilirea Rusiei în hotarele de la 1914, adică dinainte de războiu. Monarhiștii de sub conducerea arhiducelui Nicolae n'au în privința aceasta o părere precisă. Arhiducele Nicolae în interviu-urile acordate ziariștilor străini, de preferință americani, și-a exprimat părerile sale în ceiace privește Polonia, de două ori. Mai întâiu, arhiducele a zis că el personal nu poate să recunoască hotarele actuale ale Poloniei stabilite la conferința polono-sovietică dela Smolensc, și că hotarele acestea trebuie să fie schimbate în viitor. Altă dată a declarat că recunoaște hotarele actuale, dar ele trebuie să primească aprobarea guvernului viitor rus. Și dacă nu vor fi aprobate? Arhiducele *e convins* că guvernul viitor rus va stabili o înțelegere frățască cu Polonia. Despre țările baltice, arhiducele spune că le recunoaște. In ceiace privește România și Basarabia, el n'a rostit încă nici un cuvânt. S'ar putea

crede, că arhiducele prin tăcerea sa consimte la alipirea Basarabiei de România.

Însă ceiace nu spune arhiducele Nicolae spun prietenii săi, cari vorbesc în mod foarte precis și clar. În privința aceasta să-mi dați voe să povestesc despre o convorbire destul de interesantă pe care am avut-o la Paris.

Intr-o zi, fiind invitat la masă într-o familie, m'am întâlnit cu unul din partizanii arhiducelui Nicolae, așa zisii „nicolaști“. Gazda mi-a spus dinainte, că domnul în chestie e unul din cei mai activi și devotați membrii ai partidului monarhist „nicolaist“.

Din vorbă în vorbă, convorbitorul meu a aflat că sunt din Basarabia.

— A, românii, pungașii cari ne-au furat Basarabia! a exclamat el.

I-am răspuns, explicând că mai întâi de toate nu poate să fie vorba despre un „furt“, deoarece nu există și chiar n'a existat persoana de la care „s'a furat“; al doilea că Basarabia a trecut la România nu ca un oarecare guvernământ rus, ci ca o republică moldovenească, care a decis unirea din motive istorice și etnice destul de solide, aproape indiscutabile; al treilea, că mulțumită României basarabienii sunt scăpați de teroarea bolșevică, și eu ca basarabean sunt mulțumit că Basarabia e românească. La urma urmei, am adăugat, d-sa fiind un antibolșevic trebuie să fie de partea României în lupta ei cu bolșevicii.

Convorbitorul meu a zis că am dreptate, că acest lucru e adevărat, și pe neașteptate mi-a replicat:

— Numai să ne ajute România să răsturnăm pe bolșevici. Pe urmă nu ne vom mai uita la dânsa, și vom lua Basarabia înapoi.

Aici s'a iscat o discuție destul de energică, care a devenit comună, și la care au luat parte toți comesenii.

Unii s'au asociat cu domnul „nicolaist“, alții cu mine.

Punctul meu de vedere fusese clar: dacă cei din partidul arhiducelui Nicolae voesc răsturnarea guvernului sovietic în numele dreptății și a cinstei naționale, cum se poate ca ei să se pregătească pentru un lucru atât de mare având intenții atât de josnice și nedemne, care ar putea să dezonoreze pe veci o țară și un guvernământ? Al doilea: dacă o astfel de mentalitate domnește în cercurile „nicolaștilor“, și dacă această mentalitate e sinceră, atunci toate declarațiunile arhiducelui Nicolae sunt false. Și al treilea: această mentalitate dovedește o naivitate complectă, deoarece în cazul când arhiducele ar face niște promisiuni obligatoare față de Polonia, România și țările baltice, n'ar fi oare aceste promisiuni garantate din partea unor puteri europene?

La aceasta, convorbitorul meu, oarecum surprins, a răspuns că nu l-am înțeles destul de bine, că d-sa și-a exprimat părerile sale nu tocmai precis, că d-sa a vroit să spună altceva, într'un sens chiar contrariu, — și așa mai departe.

Auzind astfel de vorbe, azistând la astfel de discuțiuni, mi-am adus aminte de cuvintele marelui ministru napoleonian, Tailleraud, adresat

către emigrații francezi ai timpului său: „Acești oameni n'au uitat nimic și n'au învățat nimic!”

Nu e de mirare, deci, că în ziarele „nicolaiste“ pătrund articole, foiletoane și informații dușmănoase României.

Și tocmai aici monarhiștii se încrucișează cu bolșevicii !

II.

Avântul patriotic al monarhiștilor nu provine din ideea curată a monarhismului, ci din motive mai... personale.

Restaurarea monarhismului înseamnă pentru domnii monarhiști reîntoarcerea bunurilor pierdute și, bine înțeles, o recompensă aprecia-bilă morală și materială.

Să nu credeți, că această părere e numai părerea mea personală. Deunăzi, șeful monarhiștilor dela Berlin și dela Budapesta prințul D. Galițin-Muravlin, fost ministru țarist, s'a plâns în broșura sa („In pragul unor cugetări nouă,” Berlin 1925), că monarhiștii urmăresc nu-mai interesele lor personale fiind convinși că patriotismul lor va fi răsplătit cu palate pe cheiul Nevei și cu demnități; că întreaga trage-die rusă pentru ei e numai o întrerupere supărăcioasă în funcționarea ministerului de Finanțe, în cursul înaintărilor și în distribuirea decorațiilor.

Prințul D. Galițin are perfectă dreptate. În lumina aceasta e foarte interesant să analizăm cazul d-ului A. Crupensky.

De ce oare d-sa a creat la Paris „comitetul basarabean“, care a protestat împotriva alipirei Basarabiei la România? De ce oare d-sa a scos chiar și o broșură în privința aceasta?

La aceste întrebări ne răspunde în mod indirect prințul D. Gali-țin și în mod direct însuși d-l A. Crupensky.

Zilele trecute d. Crupensky a publicat programul său politic în ziarul monarhist „Vazrojdenie“ („Renașterea“). Programul d-sale e destul de scurt, însă destul de elocvent: monarhia autocrată, fără nici un parlament, și reîntoarcerea moșiilor la proprietarii de pe vre-muri, adică și la d. Crupensky. Scurt!

Spre marea d-sale nenorocire, moșiile i se găsesc în Basarabia și sunt împărțite la țărani. Regatul României nu poate să mulțumească pe d. Crupensky. De aici, pentru d. Crupensky se naște o conclu-zie, puțin logică: Basarabia trebuie să fie deci a Rusiei. Rusia însă, bine înțeles, ca o monarhie autocrată, după rețeta d. Crupensky, îndată îl va introduce în posesiunea moșiilor d-sale expropriate. Această mentalitate naivă și ridicolă e manifestată prin ziare și prin discursuri publice cu o seriozitate demnă de un lucru mare și profund.

Nu cu mai puțină seriozitate sunt discutate aceste lucruri în mijlocul unui al treilea partid monarhist, cel al „împăratului CiryI“. Acesta s'a proclamat „împăratul Rusiei întregi“ și deocamdată s'a întronat la... Coburg, de unde a declarat prin „manifestul“ său „înalt“ apărut în ziarul „Rodina“ („Patria“), că va restabili toate hotarele „Rodinei“ viitoare după ridicarea sa pe tronul strămoșesc. Arhiducele CiryI nu fixează hotarele acestea. El e preocupat de urcarea sa pe tron și în

priviința aceasta primește ajutor din toate părțile, dela toți cei cari au gustul să-l ajute.

Trebue să remarcăm, că partidul său e compus pe jumătate, dacă nu pe trei sferturi, din aceleași persoane, care astăzi sunt „nicolaiști“ mâine iar „ciryliști,“ poimăine din nou „nicolaiști,“ etc. Afacerea de-pinde de fondurile de care dispune la un anumitul moment „șeful.“

Nu e glumă. Acest lucru mi l'a povestit cu o mare și sinceră durere o persoană foarte augustă, pe care nu vreau s'o numesc, și care e demnă de stima cea mai profundă. Această persoană mi-a vorbit despre un general rus, care la Chișinău se numește „reprezentant“ al arhiducelui Nicolae și în acelaș timp caută să fie numit și „rep-rezentant“ al „împăratului“ Cyril.

Revoluția a creiat niște meserii bizare.

Toate partidele monarhiste, în număr de trei, sunt interesante pentru România, dar numai într'atât întrucât au o părere precisă a-supra României viitoare.

Mă opresc în deosebi la monarhiști, deoarece ei sunt pentru ajutorul țărilor străine în acțiunea de răsturnare a regimului sovietic, deoarece ei împărtășec ideia unei intervențiuni militare. (Chestie discutată nu de mult în presa pariziană, cotidiană și bilunară, cu ocazia proiectului generalului Deghouit.)

Intervenția poate să fie efectuată prin două mijloace, diametral opuse. Astfel ajungem la politica externă a partidelor monarhiste. Și politica această, cu înclinarea ei spre o situație europeană precisă, e inspirată nu numai de păreri principiale, sau mai bine zis, nu de pă-reri principiale, ci de circumstanțele strict materiale; mai lămurit vor-bind de influența germană și germanofilă.

Dacă arhiducele Nicolae tratează actualmente cu englezii, faptul acesta nu poate să schimbe situația și atmosfera germanofilă care înconjoară pe arhiduce. Cei mai apropiați colaboratori ai săi sunt sau germani sau germanofili, după naștere, după legături intime și per-sonale, în fine, după mai multe alte cauze. E destul să cităm numele generalilor Volmsen, Müller, colonelul Lampe, reprezentantul arhidu-celui la Berlin, și așa mai departe...

Paris, 1925 Noemvrie

LEON DONICI

Procedeele literare ale unei anchete politice

— Reflexii în jurul vizitei dlui Henry Barbusse —

Într'un cunoscut roman al dlui Henry Barbusse, musafirul nostru nepoftit de deunăzi, eroul cărții (după toate aparențele însuși autorul) privește prin crăpătura unei uși de hotel pândind și surprinzând pe furiș toate mișcările chiriașilor din odaia vecină. Încă de pe atunci, d. Henry Barbusse dovedise, pe lângă darurile artistice cu care a fost înzestrat, o perversă predelicație pentru anchete de tot soiul. La București, d. Henry Barbusse a fost găzduit la hotelul Athénée Palace, pe calea Victoriei. Imi închipui, că vecinii săi de cameră, din dreapta și din stânga, dela etajul de sus și etajul de jos, — dacă au citit cumva „L'Enfer“, — și-au luat toate măsurile de prevedere, astupând cu grije găurile suspecte din pereți, din tavan și din dușumea, pentru a nu fi surprinși în atitudini indecente de privirea cercetătoare a indiscretului romancier...

Am auzit susținându-se părerea, că tocmai scrierile celebre ale dlui Henry Barbusse îi dădeau acestuia dreptul de a veni să se încredințeze *de visu* (acesta e procedeul dumisale literar) despre ororile care se petrec pe teritoriul României. Imi permit să nu împărtășesc această opinie. Și iată pentruce.

Înainte de a descinde pe trotuarele barbare ale României, pe când se afla încă la Paris în tovărășia dlor Jean Longuet, Ernest Lafont și a altor deputați comuniști, d. Henry Barbusse iscălise împreună cu d. Victor Margueritte, autorul unei cărți foarte morale cu titlul „La Garçonne“, un manifest ostil României, protestând împotriva „monstruosului proces“ al rebeliunii dela Tatar-Bunar. Substituindu-se, foarte delicat, judecătorilor noștri dela Chișineu, și anticipând asupra sentinței acestora, pripriții semnatari ai protestului constatau (pe ce dovezi?) nevinovăția complectă a tuturor celor 485 inculpați și cereau cu mult ifos grabnica lor achitare!

Nu voi aprecia aici din punct de vedere juridic acest amestec ne dorit, și neuzitat, în desfășurarea unui proces care se judecă într-o țară străină. (Cred, că până și d. Henry Barbusse, ori cât e d-sa de

internaționalist, ar fi făcut ochii mari pomenindu-se, deunăzi, cu o intervenție asemănătoare în procesul recent al dlui Charles Maurras, bătaiosul doctrinar al monarhismului francez.) Tot astfel, nu voi privi acum vizita dlui Henry Barbusse, ori cât ar părea unora de inoportună, subț unghiul raporturilor de demnitate și de politețe civilizată, pe care sunt datori să le păstreze, reciproc, cetățenii a două țări amice. (Să fi poftit d. Henry Barbusse să întreprindă în Italia, de pildă, o cercetare umanitaristă în afacerea, ceva mai interesantă, a asasinării deputatului socialist Matteotti!) Nu voi răscoli teorii de drept, și nu voi repeta povestea, colorată în roșu bolșevic, a rebeliunii premeditate dela Tatar Bunar. Acestea sunt lucruri care n'au nici o legătură cu frumosul talent de prozator al dlui Henry Barbusse!

Să rămânem, prin urmare, numai la procedeele dumisale literare.

Punând chestiunea pe acest tărâm, suntem nevoiți să recunoaștem că d. Henry Barbusse a greșit față de sine însuși și față de opera dumisale. Venind să se convingă, prin propriile dumisale investigații, dacă învinuirile aduse României sunt sau nu adevărate, după ce și le însușise fără grije cu câteva săptămâni mai înainte, d. Henry Barbusse s'a așezat singur într'o dureroasă dilemă scriitoricească. Pentru că, din două una: sau a fost convins de „monstruozitatea” procesului dela Chișinău când a semnat sus-pomenita moțiune împotriva noastră, și în cazul acesta „ancheta” dumisale nu mai avea niciun rost; sau a venit în România ca „să se convingă” de adevăr, și în cazul acesta „protestarea” expedită prin telegrafia fără fir din vârful Turului Eiffel fusese cel puțin pripită...

Eroul din „l'Enfer” n'ar fi săvârșit o asemenea eroare. D. Henry Barbusse, de data aceasta, a început să istorisească ce se petrece în odaia de-alături mai înainte de a fi privit cu atenție prin gaura cheii... Și-a desmintit astfel propria dumisale rețetă!

Iată pentruce, regretând din toată inima manifestațiile ostile pe care a avut să le sufere la București (ni se pare că a fost binișor huiduit) nu ne putem opri de a constata, că indignarea obștească a fost, până la un punct, îndreptățită. Ea nu s'a adresat numai decât convingerilor sociale ale dlui Henry Barbusse, căci atâți alți comuniști au dormit liniștiți în elegantele apartamente dela „Athénée Palace”. Nu *omul politic*, din partea căruia știam la ce ne putem aștepta, ci *scriitorul*, care și-a trădat metoda sa realistă, ne-a decepționat.

Odată întors la Paris, d. Henry Barbusse ne va înjura, probabil, din nou. Dar fulgerile dumisale de mână, oricât de bine ar fi călitate în doctrina Internaționalei a 3-a, nu vor mai fi în stare să scape nicio scânteie de sinceritate. D. Henry Barbusse s'a avântat să ponegrească România, cu închipuirea, mai înainte de a lua contact cu realitatea. Ce ar putea să mai facă acum? Să recunoască, loial, că s'a înșelat? Eroul din „l'Enfer” ar face-o, poate, rectificându-și povestirea prin crăpătura ușii. Dar d. Henry Barbusse, uitând ce datorează, ca scriitor, adevărului, nu va săvârși o asemenea imprudență.

Căci ce-ar zice comisarii poporului dela Moscova?

ALEXANDRU HODOȘ

„Ferdinanțul“

— Amintiri —

În ziua de întâi Decembrie îmi aduc aminte totdeauna de badea Toader Tămaș, revoluționarul dela Valea-Iată. Îmi era drag, cu toate-că odată era să facă revoluție și împotriva mea. Dar avea două însușiri alese, una pozitivă și alta negativă. Era abonat al „Libertății“ dela Orăștie și nu era bețiv. Uneori, seara, când se întorcea dela lucru, îi venia și lui s'o iea către cârciumă. Când punea însă mâna pe clanța dela ușă își rotia privirile în jurul numeroasei sale familii constătătoare din șase fete mai mari și trei băieți mai mici, și simțea că i se pironesc picioarele în pământ.

— Ce să-i faci? își zicea. Omul cu fete multe n'are ce câtă în cârciumă...

Se întorcea, își lepăda sumanul, și lua pe femeie și pe fete la „feleharț“, muștrându-le dacă n'au împlinit toate poruncile din dimineața acelei zile.

Dumineca își citea „Libertatea“, de cum ieșea dela biserică și până în seara. O citea întreagă, cu reclame cu tot. Zicea:

— Am plătit-o întreagă, întreagă trebuie să o citesc!

Când păcatele lui s'ar mai fi dus la cârciumă?

Uneori îl întâlneau când venia dela lucru, și mergeam cu el o bucată de drum. Atunci vorbiam de politică. La despărțire se încrunta, îmi strângea mâna cu putere și îmi spunea, așa în șoptite:

— Știi, părinte, politica noastră vine... dela răsărit!... Apoi clipea șiret din ochi și mergea în drumul lui.

Când, după începutul războiului mondial a încetat de-odată „Libertatea“ a venit la mine ca o furtună. Eu i-am explicat cum stă treaba, el m'a ascultat în tăcere, domolindu-se încetul cu încetul.

— Aș! — îmi zise la sfârșit, — dumneata nu știi cum stă treaba, ori te prefaci că nu știi. „Libertatea“ a încetat, dar n'a murit. S'a dus Moța în țară, după „Ferdinanț“...

— O fi, o fi, bade Toadere, îi răspunsei tăindu-i vorba.

De-acum, în toate după-miezile Duminecilor se ducea la cârciumă. Își golea glăjuțele, fără să zică o vorbă, uitându-se chiorăș la cârciumarul evreu. Către seară, după-ce plătia, o lua către casă, cântând de-alungul uliței:

— *Pentru sfânta libertate,
De care noi n'avem parte...*

Ca orice popă, odată i-am dat sfatul să nu mai meargă la cârciumă, amintindu-i timpurile fericite când își petrecea Duminecile acasă.

— Adu-mi „Libertatea“, părinte, — îmi răspundea, — și atunci nu mă mai duc!

— Fii cu răbdare, i-am șoptit. O aduce... Ferdinand...

— *Ferdinanțul* nost? Țucu-i norocul lui... Când vine, spune-mi? I-am răspuns cu un oftat, iar el își urmă drumul, cântând acelaș cântec al „Libertății“.

Vremile erau tot mai grele, dar, pe badea Toader nu-l puteam scoate din *Ferdinanțul nost*. Când mă întâlnea se oprea în dreptul meu și mă privea țintă în ochi.

— Ce mai face „Ferdinanțul nost“, părinte? mă întrebă apoi, cu glas tare, fără să-i pese dacă-l mai aude cineva.

— Ce să facă? — îi răspundeam. E sănătos și zice să fii cu răbdare și dumneata. Și să nu vorbești multe...

În primăvara anului 1916 l-au înrolat și pe el, ca să-l ducă la „hadimuncă“ pe câmpul de războiu. Îngălbenind își privi fetele și băieții, apoi se trezi deodată cântând:

— *Pentru sfânta libertate...*

Puse mâna pe capul celei mai mari, care era cu ochii în lacrimi:

— Nu plânge, draga tatii, — îi zise. Eu iarăși o să viu, ca să joc la nunta ta și să ies înaintea lui „Ferdinanț“...

La „hadimuncă“ a stat vre-o șase luni. S'a reîntors cu vre-o două săptămâni înainte de intrarea României în războiu, cu acelaș dor nebun după... *Ferdinanțul nost*.

În seara când m'au arestat jandarmii ca să mă ducă la închisoare mi-a ieșit în drum.

— Domnilor jandarmi, — zise strașnicilor mei însoțitori, — dați-mi voie să-mi iau rămas bun dela popa nost'.

Și îmi strânse mâna cu putere, privind-mă cu nespusă duioșie. Citeam în ochii lui:

— Nu te supăra, părinte. Vine *Ferdinanțul nost* și toate se vor îndrepta...

În închisoare mi-am adus aminte de el în toate zilele.

În primăvara anului 1917, la vre-o două săptămâni după ce am scăpat dela închisoare, veni la mine ca ieșit din minți, cu ochii aproape ieșiți din orbite.

— Părinte, părinte, — îmi zise, — unde-s cheile bisericei?

— La clopotar, — i-am răspuns, — dar spune-mi ce vrei cu ele?

— Ce să vreau? Să mă sui în turnul bisericii și să strig în tus-patru

părți ale lumii: „Trăiască Ferdinandul nost’”.

— Vai de mine, bade Toadere, — făcui eu simțind răcori prin tot trupul, nu vezi dumneata prin ce vremi trecem? Ești bătrân, ce naiba...

— Vremile sunt în mâna lui Dumnezeu, — îmi răspunse, — iar Dumnezeu le învârteste cum vrea...

— Așa-i, așa-i, dar știi, eu numai acum am ieșit din închisoare și... n'aș vrea să mai merg... Cine te-ar crede că nu eu te-am învățat?

Acum se desmetici și îmi spuse pricina mâniei. Fusese la gară și acolo auzise convorbirea unor evrei, cari spuneau în gura mare că de-acă încolo vor duce la front numai pe români, să se mai prăpădească din el... Pe unhuri și pe evrei îi vor duce numai la serviciul ușoare, ca să nu se împuțineze...

— Atâta supărare, bade Toadere, îi zisei. Dumneata spuneai doar că vine „Ferdinanțul” nost’, — ce Doamne sfinte?

— Așa-i, așa-i, — făcu acum, liniștindu-se. Vezi, eu am uitat. Iartă-mă, părinte...

Apoi, apropiindu-și gura de urechea mea:

— Trăiască „Ferdinanțul” nost’...

Badea Toader s'a ținut de cuvânt. Dar în turn s'a urcat totuși, a luat steagul românesc, ascuns într'un ungher al podului bisericii și l-a fluturat de câteva ori în toate patru ferestile turnului, fără să zică un cuvânt. Așa mi-a spus clopotarul în seara acelei zile, iar eu, am zis, trist, preotesei:

— Gată-mă de drum, că nu știu ce-o mai fi...

Dumnezeu știe cum, dar fapta badii Toader n'a mai ajuns la urechile jandarmilor. În viitor când ne întâlneam, mă întreba de sănătate, de plug și de copii. Iar la despărțire își punea un deget pe buze. Acesta era semnul... „Ferdinanțului” nost’...

În vara anului 1918 l-au dus din nou la „hadimuncă”. La plecare era vesel, chiuia și cânta ca și cei tineri. Eram și eu în gară și priveam trist pe bătrânii gata de plecare. În momentul sosirii trenului, el se desfăcu repede dintre potopul de fete, alergă la mine și îmi prinse amândouă mâinile.

— Nu te supăra, părinte...

Își duse degetul la buze și alergă repede la vagon.

* * *

Când am plecat la adunarea dela Alba-Iulia eram trist din cale afară. Badea Toader nu se întorsese încă dela „hadimuncă” să-l duc și pe el.

— Cine știe, îmi ziceam, poate... va fi murit prin vre-un șanț, ori... lovit de vre-un glonț... Va fi murit încremenindu-i pe buze strigătul: Trăiască „Ferdinanțul” nost’...

La Alba-Iulia, apoi. P'am uitat... În delirul bucuriei, cine și-ar mai fi adus aminte și de el?

Strigam și eu ca toată lumea și cântam, când deo-dată, mă simții strâns în brațe de două mâni puternice. Eră badea Toader.

— Trăiască „Ferdinanțul“ nost! — îi zisei, zimbindu-i și sărutându-l pe amândoi obraji.

Dar badea Toader eră răgușit de-abinelea. Făcea sforțări să-mă răspundă și nu putea. Îi străluciau ochii și bătea voios din palme. Cine știe, de câte mii de ori a strigat el: *Trăiască Ferdinanțul nost* în ziua aceea pe toate stradele Albei-Iulie... La urmă își duse degetul la buze.

— Nu te mai necăji, bade Toadere, — i-am zis. Lasă, că strig eu acum și în locul dumitale :

— *Trăiască Ferdinanțul nost*)

SEPTIMIU POPA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Probleme maramurășene

II.

Numărul cel mai mare de imigrați în Maramurăș l-a dat elementul evreiesc, care constituie adevărata primejdie națională a județului.

În mod recapitulativ am văzut, că după primul evreu venit în 1766, înregistrăm la 1784 numărul de 1214 bărbați evrei; la 1804 pe lângă 2488 evrei, și 1274 femei; la 1848 numărul de 9619 și apoi în mod accelerat 26.295, la 1870, și mai vertiginos la 1910 numărul de 65.694 inși, adică 18,34%, pentru ca azi ei să reprezinte pe teritoriul românesc al Maramurășului aproximativ 28% din toată populațiunea de aici.

Și acești venetici nu s'au așezat numai în orașul Sighet, unde procentul lor la 1848 era abia de 10%; la 1870 de 26%; la 1910 de 37%, iar azi e ireprezentă peste 50% din populația acestui oraș de 25.000 locuitori. Ceeace constituie adevărata primejdie, e că ei s'au așezat în mod progresiv și prin sate. De unde până la 1848 se aflau numai câte-va familii (de 4 familii în Cutea față de 900 români, 10 familii în Borșa pelângă 3650 români, etc.), la 1906, satele maramurășene erau atât de împetriștate cu evrei încât numărul lor mare devenise bătător la ochi.

După șematismul diecezei din Gherla, numărul evreilor crescuse la sate enorm, lășindu-se până și în comunele din creștetul munților. Astfel cităm: comuna Glad, unde pe lângă 714 români se aciulaseră până la 1906 264 evrei; *Slătioara*: 617 români și 140 evrei, *Poleni*: 852 români și 170 evrei, *Sârbi*: 821 români și 400 evrei, *Hârnicești*: 817 români și 116 evrei, *Petrova*: 1749 români și 420 evrei, *Botiza*: 1561 români și 234 evrei, *Rozalia*: 1810 români și 697 evrei, *Șien*: 1188 români și 356 evrei, *Dragomirești*: 1556 români și 640 evrei, *Săcel*: 2661 români și 600 evrei, *Jend*: 2158 români și 495 evrei, *Rona*: 1606 români și 500 evrei, *Săpânta*: 2064 români și 698 evrei, *Slatina*: 2252 români și 1638 evrei, *Vișeu de jos*: 3288 români și 600 evrei, *Vișeu de sus*: 2939 români și 2693 evrei, *Moisei*: 2694 români și 1100 evrei, *Borșa*: 5460 români și 3478 evrei, etc. Cu alte cuvinte, în curs de 55 de ani, 1848—1906, evreimea s'a oploșit în Ma-

ramurăș în proporție de 10% în districtul Giuleștilor, de 13% în al Marei, de 15% în cel al Cosălului, de 23.4% în al Izei, de 23.7% în al Ieudului, de 48% în al Vișeului și de 59% în al Sighetului, față de populația corăspunzătoare românească a acestor districte.]

Pe scurt, putem afirma că elementul evreiesc a sporit în Maramureș în progresiune geometrică, pe când cel românesc abia în progresiune aritmetică, și că în măsura în care sporiau evreii în aceiaș măsură emigrau românii.

Astfel am ajuns la îngrozitoare situație de azi, ca proporția între evrei și români prin comune să fie de 1:13 (un evreu la treisprezece români în Călinești, Văleni), de 1:12 (în Valea Porcului), de 1:10 (Giulești), de 1:9 (Desești, etc.) de 1:7 (Mănești), de 1:6 (în Botiza, Poeni), de 1:5 (în Iend, etc.), de 1:4 (Șicu, Slătioara), de 1:3 (Glod, Dragomirești), de 1:2 (Rozavlia, Sârbi), de 1:1 (în Borșa, Vișeu de Sus). Ba avem chiar un sat curat potolirea Ciorda!

Ce caută evreii în Maramureș?

Răspunsul e scurt: *exploatarea tuturor*. Dorința, energia și pasiunea lor s'au grupat în jurul acestei probleme. Omul, natura, instituțiile, numai într'atâta îi interesează întrucât contribuie la potolirea poftelor lor de câștig.

La începutul invaziei lor evreii au găsit în Maramureș un popor aspru, dar sobru. Aruncându-i rachiul, ei *l-au alcoolizat*, degenerându-l. Ceeace a fost pentru români tabăra, aceea a fost pentru evrei cârciuma. Un azil, un centru strategic, un sălaș. Teren de recunoaștere. Loc de refugiu, când poporul, pe care vrea să-l cucerească e mai puternic. *Cârciumei evreiești avem să-i atribuim întregul proces de degenerare și sărăcie a maramureșenilor*. Lațul ce s'a întins în jurul grumazului lor e atât de puternic și inevitabil, ca groapa mormântului în care se îngroapă toate: ambiție, avere, independență și cinste. Și ca să ne facem o complectă idee de grozăvia întregului pericol pentru Maramureș, vom adăuga, că din cele 284 cârciumi, câte erau în anii din urmă în acest județ, numai 22 erau creștine (10 românești) iar restul de 258 evreiești. (90.9%.)

Dar cârciumele au fost numai un accesoriu pentru îndeletnicirea lor principală: *uzura*. Cămătăria sub guvernul maghiar, întocmai ca și azi, luase proporții extra ordinare. Încercarea acelora de-a pune frâu acestui flagel social a dat greș, pentrucă n'a fost concretizată — în afară de legi — și în instituții economice practice. Așa încât evreii au rămas și pe mai departe stăpânii situației. Ei continuau nestingheriți să ia pentru 10 floreni împrumutați câte 2 floreni săptămânal sau 104 floreni anual, ceea ce înseamnă o dobândă de 1040%.

Stăpâni exclusivi ai banului, evreilor le-a fost ușor să pună stăpânire și pe imobilele din județul Maramureș. De unde pela 1848/9, afară de proprietarul evreu Fischer, ajuns baron, nu mai cunoaștem alt proprietar evreu în Maramureș, la începutul stăpânirii românești, 75% din proprietatea fonciară se afla în mâni evreiești. Și sunt comune unde acest procent se urcă chiar la 80 și 90%. Să luăm d. e. comuna

Borșa, cea mai mare din Maramureș. Pe la 1848/9, tot pământul arător, fânețile, pășunile și pădurile erau deținute de români. La această dată *proporția numerică* între elementul românesc și cel evreiesc era de 100:1. După 72 de ani, adică pe la 1920, această proporție, ajungând 1:1, în mod fatal a schimbat și proporția proprietății fonciare cu 80—90,0% în defavorul românilor și în profitul veneticilor. Astfel, din cele 578 familii cu mai puțin de 5 jug. cad., majoritatea o formează evreii. Cei 32 proprietari cari au peste 20 jug., *toți* sunt evrei. Din cei 34 proprietari cari posedă între 50—200 jug., *mai mult de jumătate* sunt evrei. Din 7 proprietari, cari au dela 200—500 jug. 6 sunt evrei, unul este... statul. Iar în numărul de 6 proprietari cu peste 500 jug. *jumătate* sunt evrei.

În comuna *Botiza*, pe măsură ce firma „Schultz și Pollák“ și-a rotunjit domeniul la 9000 jug. cad., 200 familii românești au rămas fără pământ, iar 182 familii abia și-au putut salva câte 5 jug. Și acest joc spoliator s'a repetat în fiecare sat din Maramureș (d. e. în *Moisei*, devenind un fel de „senior“ Kindl Mendel, cu 3000 jug; în *Seliștea de sus*, Stern cu 1600 jug. etc.) până s'a ajuns la *procentul general de 75,0% proprietate fonciară evreiască în Maramureș*.

Din cele expuse până aci, ușor ne putem da seama, că exploatarea acestei situații deplorabile pentru Țara lui Dragoș o găsim în *procesul de împestrizare a populațiunii sale*.

Până când s'a menținut *omogenitatea* acesteia, elementul românesc s'a întărit la maximum posibil, apărându-și moșia strămoșească cu multă vitejie contra tuturor atacurilor din lăuntru și din afară.

Îndată însă ce au început să se încuibeze pe aceste meleaguri streinii, elementul autohton a început să slăbească și ca număr și ca proprietate, în profitul veneticilor. Și a fost firesc, ca în baza principiului biologic *al conservării de sine*, să se dea lupta, la început izolată, între indivizii populațiunii băstinașe și indivizii intruși, iar când puhoiul venetic a început să inunde cu furie, această luptă s'a transformat în *luptă de rasă* între elementul național românesc și cel maghiar, rutean și evreiesc. Această luptă a fost grea și de lungă durată, și după cum e ușor de ghicit s'a sfârșit sub regimul maghiar cu îngenunchierea elementului nostru național.

* * *

Care este acum *soluția* pentru a salva țara lui Dragoș din ghiarele peirii? Din punct de vedere demografic: *restabilirea omogenității populațiunii sale*. Ori, acesta trebuie să fie un imperativ categoric pentru noi și din punctul de vedere al siguranței graniței noastre nord-estice.

Oprind cu desăvârșire orice *imigrare* de elemente streine, vom crea și acele *condiții prielnice*, ca să încetineze dela sine și *constantă tendință de emigrare* a elementului român din Maramureș.

Aceste condiții sunt multiple. De ordin *economic-agrar*: un „*restitutio in integrum*“ al românilor maramureșeni în bunurile lor, de cari au fost dezbrăcați în cursul vremii. Și pentru că această operă națională s'a legiferat de guvernul dlui general Averescu prin *reforma*

agrară pentru Ardeal, Banat și Maramureș, dar a fost nesocotită de organele executive locale de sub actualul guvern, se impune *revizuirea* tuturor lucrărilor de expropriere, pentru a fi înfăptuite în spiritul art. 9 al acestei reforme. Din punctul de vedere *economic financiar*: crearea de *cooperative de consum*, de *producțiune*, de *exploatare* (d. e. forestiere) de *credit*, *bănci populare*, după modelul celor din vechiul Regat, dar cu adaptările potrivite împrejurărilor speciale ale regiunii. În general, ne trebuie o supremă încordare a tuturor energiilor, pentru *creierea unei clase mijlocii* de comercianți și meseriași români, de cari nu avem nici 1% prin comunele și orașele Maramureșului. În chipul acesta vom putea pune stăpânire și pe acel „*nervus rerum*” care sub diferite forme intră din mâna producătorului și consumatorului creștin în punga intermediarului și speculântului evreu până la 2 milioane lei (calculul obținut în medie, considerând numărul și strictul necesar al familiilor românești, nevoite să cumpere totul dela comercianții, cârciumarii, meseriași, etc., evrei). Dar până la creierea acestei clase mijlocii din elementele băstinașe, ar fi necesară un fel de *colonizare* de comercianți și industriași români pricepuți, din pățile unde îi avem în abundență, cari ar avea menirea de a fi și *educatori* profesionali practici ai tinerilor maramureșeni înclinați spre industrie, comerț și meserii.

Din punct de vedere *cultural*: Maramureșul are nevoie de cât mai mulți apostoli ai scrisului și graiului românesc, pentru a micșora numărul celor 90% analfabeți pe cari i-am primit moștenire dela unguri.

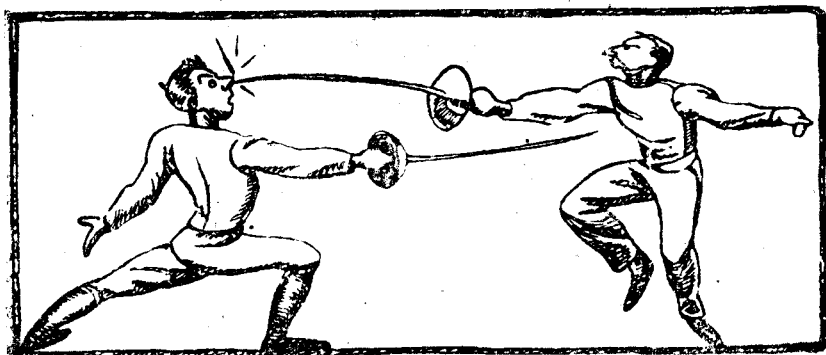
Din punct de vedere *administrativ*: funcționari cât mai cinstiți și cu tragere de inimă pentru slujbă și poporul administrat de ei.

În astfel de condiții, procesul demografic va tinde spre aceea omogenitate a populațiunii sale, de care Maramureșul are atâta nevoie pentru refacerea sa.

Dar pentru realizarea unui atare program, se cere și omul care plecând dela adâncă înțelegere a împrejurărilor locale, lucrând cu energie, pricepere și tact, să ducă pe urmașii „descălecătorilor Moldovei” la salvarea lor din ghiarele peririi, ce i-a înclăștat atât de puternic.

Că acest om, sortit să poarte pe umerii săi uriașa operă de renaștere a Maramureșului, va întâmpina înverșunată rezistență a paraziților locali, cum și a „regionaliștilor” politici de aici e cert, dar triumful său va fi asigurat, întrucât se mai găsesc azi, pe aceste plaiuri, destui fruntași români dornici de ridicarea poporului maramureșan, care el însuși dela un colț la altul al județului va contribui în cea mai mare măsură la propria sa *reînviere*. E timpul suprem, ca și *factorii hotărâtori* să-și îndrepte barem în ceasul al 12-lea, privirea asupra acestui pământ de matcă, de unde a odrăslit odinioară viața și activitatea Moldovei, atât de blagoslovită pentru neamul nostru!

C. P. SECELEA
fost deputat de Maramureș

GAZETA RIMATA

O reprezentație... dramatică

O întâmplare blestemată și un amic hazliu (măgar!)
M'au dus pe sus alaltă seară, plocon la Teatrul Popular...
(Voi fi prudent de-acum încolo, riscând să port stigmatul fricii,
Căci cei mai mari dușmani ai vieții sunt: întâmplările și-amicii...)
In sală, mestecau semințe vreo patru-cinci basarabeni.
Pe scenă, se juca o dramă de domnul Iorga din Văleni.
Am înțeles subiectul bine, dar pătinesc de insomnie,
Și pentru mine unul, drama s'a transformat în tragedie...
Cădeau cascadele de vorbe, și mă sbăteam ca un ilot,
Și cum luptam din greu cu ele, simțeam precis că nu mai pot!
Neagode Basarab (cu barbă!) spunea de nu știu ce cupole
Și se certă cu mașiniștii... (Pe unul îl chema Manole.)
Am încercat întâi, cu vată, urechile să mi le astup
Dar n'am putut. Mai rămăsese un plan. Ușierul! Să-l conrup...
Și l'am rugat o seară 'ntreagă, (la mici și dese intervale)
Să-mi lase liberă ieșirea, că mor în chinuri infernale.

— „Domnule ușier,
„Inimă de fier,
„Uite-aici un cek
„Lasă-mă să plec,

„Uite un dolar
„Lasă-mă afar'
„Lasă-mă frumos
„Pe ușa din dos,
„Nu mai pot să stau,
„Lasă-mă, că dau!
„Dau cinci mii de lei,
„Și dacă nu vrei,
„Te iau la sudalme,
„Și-ți mai dau și palme!
„Nu te supăra,
„Am glumit, așa,
„Ca să te 'nbunez
„Ține-un franc francez,
„Măcar că e franc
„Nu e dela Blank,
„E dela ciorap,
„Lasă mă să scap !“

Zadarnic însă (cum se vede) m'am umilit și m'am rugat,
Căci paznicul incoruptibil rămas-a neînduplecat...

Și vreți să știți acum sfârșitul? E trist. Un act de domnul Iorga-
M'a omorât. Sunt un cadavru. Aștept să mă înghită Morga...

HENRY BĂRBOSSU

procuror al umanității și spectator
de ocazie

INSEMNAȚI

Aniversarea adunării dela Alba Iulia. — Cu cât ne depărtăm mai mult în timp de ziua memorabilă a unirei Ardealului, și cu cât se deschid mai largi perspectivele unui trecut apropiat, cu atât se cristalizează mai limpede în cugetul opiniei noastre publice înțelesul adunării dela Alba Iulia.

Anumite socoteli mărunte, ale unor oameni preocupați de propria lor soartă, au încercat la început să întunece, cu tot soiul de condiții, de termene și de reticențe, un act spontan al conștiinței naționale, de o măreață simplitate și de o profundă rezonanță sufletească. S'au găsit, și se mai găsesc și astăzi pe ici pe colo, unele spirite naive și unii profesioniști politici interesați, gata să creadă, sau să facă pe alții să creadă, că singurul lucru de însemnătate care s'a săvârșit la Alba Iulia, acum șapte ani, au fost celebrele „puncte” redactate cu răs-

cituri advocățești într'o odaie de hotel, departe de revărsarea iurtunoasă a valurilor populare, de pe undele cărora nu se auzea decât un singur strigăt:

— Trăiască România-Mare!

Acum, după șapte ani, ce a rămas din faimosul „pact,” atât de bine dozat de prevăzătorii aderenți ai unei autonomii „provizorii?” Principiul unificării a triumfat pe toată linia, în ciuda tuturor fabricanților de lozince separatiste. Chiar și cei mai îndârjiți apărători ai solidarității provinciale au fost siliți să se plece, recunoaștem că nu bucuroși, în fața principiului de liberă circulație a valorile. Stâlpii de graniță, pe care unii vameși ai răposatului Consiliu dirigenț voiau să-i mențină pe crestele Carpaților, — ca să nu piară orice urmă a hotarelor de altădată, — au fost repede doborâți la pământ. Astăzi, d. Csicsó Pop ține discursuri la Bazargic și d. Pavlică

Brătășanu face propagandă culturală în Secuime. Numai așa ne putem cunoaște cu adevărat unii pe alții!

Alba Iulia rămâne, prin urmare, cea năvalnică manifestație de voință populară, care a pecetluit cu un strigăt fășnit din o sută de mii de piepturi visul de unitate națională a câtorva veacuri. Restul, după expresia minunată a istoricului Ion Lupaș, n'a fost decât iscălirea unui proces-verbal. Să aibă grije de el micii arhivari ai vieții noastre politice . . .

Ceeace nu va înțelege. — Președintele grupului „Clarté”, dl Henry Barbusse, întovărășit de un secretar și o domnișoară-avocat, a sosit Sâmbăta trecută, cu Orientul-Express la București. Cum eră de așteptat, distinsul oaspe, venit pentru „o largă anchetă la noi în țară”, a descins de-a dreptul în atelierile cu rezonanță umanitariste din Sărindar. Alătura de portretul blajin al bătrânului boar Beldiman, d-nii Bubi Braunstein, Honigman, Paukerow și genialul literat Mordehai Hefter, au întâmpinat pe vizitator cu pâine și sare, conform uzanțelor tradiționale. Intr'un acces de înfrățire umană, celebrul scriitor francez a fost nevoit să guste pe rând buzele cărnose și mucegăite ale acestor pionieri ai sensibilității omenești. A vorbit cu fiecare în parte și le-a strâns mâna de mai multe ori, în semn de nețămurită prietenie. A simțit în glasurile lor cu sonorități de camerton defect și în discuțiunile lor cu reminiscențe de lavră, cum vibrează protestul hotărât al unui popor de plugari. Și necontestatul romancier francez, pentru care intelectualitatea noastră (nu cea din Sărindar) are destulă stimă, s'a simțit profund mișcat de relatările epice ale acestor misionari, ce din profil îi reaminteau clar trăsurile medievale ale truverilor francezi.

Desigur, ancheta lui la noi în țară trebuia să-și aibă și capitolul ei literar. Incidentul liric l-a găsit în biurourile cotidianelor din Sărindar, neconsolate încă de expulzarea domnișoarei Arbore și pierderea neprețuitului frate de sânge Max Goldstein: „Venirea noastră aici, — a spus literatul francez, — are scopul precis de a ne da seama de actele de represiune guvernamentală, de *masacre* și abuzul asupra celor arestați la Tatar-Bunar”.

Puteți să vă închipuiți mirajul care a năpădit în pupilele spălăcite ale umanitariștilor noștri! Ce febră puternică a scuturat mâinile pistruate ale reporterilor! Pentru ei, Tatar-Bunarul nu e mușuroiul de pământ unde a putrezit feciorul robust și pacinic al unei mame din Oltenia, care cu viața lui a demarcat frontiera istorică, etnică și eternă între două popoare, ci punctul unde a îngenunchiat messianismul sovietic, unde fluxul de ideologie impură și inflamabilă s'a oprit. Din cauza aceasta, sub ochelarii de bagă ai revoluționarilor noștri, a tresărit din nou o lume de speranțe pitulate. Fraza imprudentă a ilustrului vizitator a îmbăt măruntaele rotativelor din subsol, cari, sub impresariatul roșcat al dlui Costică Grauer ne anunțau sgomotos procesul de civilizație pe care ni-l deschide Occidentul. Invaziunea dela Tatar-Bunar a turburat adânc spiritul pitoaiabil al Apusului. Un grup de intelectuali a hotărât o anchetă la sursă. După mărturisirile romancierului, aceasta va avea un răsunet mondial. Cruciade de intelectuali vor condamna dreptul României de a-și păstra granițele și de a feri Europa de revărsarea turbure ce-și intensifică cu fiecare zi mijloacele de penetrațiune. Linotypurile din Sărindar vor avea grije să reproducă de pretutindeni pasagiile cele mai violente

și cele mai injurioase. Pe lângă atmosfera de justiție umană ce vor inaugura aici, la liziera orientului, vor mai realiza mici și neînsemnate beneficii pecuniare.

Subtilului scriitor francez nu-i va lipsi nimic ca să fixeze problema în justul ei perimetru. Va înțelege suficient, cât de puțin îl poate servi o presă mediocră și nesinceră. Va mai înțelege spiritul de normalitate socială care există aici, și relațiunile reale pe care trebuie să le albă într-o țară cu cele mai respectate tradiții ospitaliere. Ceeace nu va înțelege distinsul scriitor și nedoritul oaspe, cu prilejul altor viitoare anchete, va fi atunci când, printre Rifani sau Druzi va întâlni, supărat foc, pe libidinosul publicist român, dl G. C. C. G. etc. Costa-Foru.

Nu, nu va înțelege această mică răzbunare a lui Bubil...

Marșul spre București? — Congresul partidului poporului a stârnit ecouri diferite pe sub bolțile de hârtie ale presei din strada Sărindar.

Ziarul *Cuvântul*, organul oficios al atelierelor Grivița, — tocmai fiindcă e redactat de câțiva tineri scriitori români, angajați cu simbrie bună pentru apărarea idealului estetic al dlui C. Argetoianu, — s'a mulțumit, drept orice argument cerebral, să încerce o mică escrocherie... zincografică, dealminteri destul de ingenioasă. (Cine contestă îndemânarea falsificatorilor de bancnote?) Iată cum au procedat onorabilii confrăți ai poetului tradiționalist Nichifor Crainic. Au iscodit de pe undeva un *fragment* de fotografie, reprezentând un grup de congresiști în frunte cu dl general Averescu, au tăiat cu foarfeca, frumușel, *profilul* primului și oamenii, au lipit poza astfel obținută pe o filă de hâr-

tie albă, au fotografiat-o *din nou*, și au publicat-o la gazetă, ca să arate celor paisprezece milioane de români, (din're care 500 citesc, desigur, *Cuvântul*) că la congresul partidului poporului n'au luat parte mai mult de douăzeci de inși...

Aceasta a fost contribuția gazetei meșterului Tranole, pentru a lămurii opinia noastră publică asupra unui fapt politic la ordinea zilei...

Cu totul altfel se prezintă însă lucrurile în tabăra gazetelor, de „vis-à-vis“: *Lupta și Adevărul*. Temperamente mai impresionabile, asupra căroră sfânta frică operează într'un chip fulgerător, honigmanii nu s'au mai gândit să plâsmuiască clișee fotografice, ca să taie de jur împrejur (cu orice instrument ascuțit) primejdia reală. Pentru o asemenea operație e nevoie, orice s'ar zice, de puțină liniște... Și sârmanii honigmani sunt foarte agitați. Ei îl și vad pe dl general Averescu în fruntea legiunilor sale organizate militărește, în marș asupra Capitalei! Înțelegți foarte bine, că nu se glumește în fața unei asemenea perspective, și voinicoșii antreprenori de cerneală din Lipscănia noastră gazetărească au ales cu o mână tremurătoare cele mai formidabile litere din tipografie pentru a da de veste Europei impasibile, că se isprăvește pământul... Cu degetele crispate pe condei, obsedat de o umbră în uniformă, care crește enormă pe peretele biroului său redacțional, dl Emil D. Fagure simte cum se topește mierea în el de groaza sticlucii cu unt de reșină!...

Ca de obicei, honigmanii exagerează. Marșul asupra Capitalei, probabil, nu va avea loc. În ceea ce privește însă sticlucia cu unt de reșină, s'ar putea întâmpla ca ea să fie mult mai aproape decât s'ar crede...

Politica tăcerii. — La întrunirea partidului poporului, care s'a ținut la București, dl Octavian Goga a făcut o caracterizare limpede și sinceră a atitudinii acestui partid, spunând, între altele, următoarele:

— „Dacă examinăm acum linia de conduită ce-am urmat după plecarea noastră dela guvern, putem spune că necontenit atitudinea ne-a fost îndrumată de-acea liniște pe care o au organismele tari conștiente de propria valoare. Dacă ar fi să calific politica noastră de patru ani încoace, atunci aș zice că în acest răstimp noi am făcut politica tăcerii patriotice.

Câteva momente numai din' acest trecut, ca să vedeți adevărul. V'adu-ceți aminte cum am părăsit puterea, întrerupți fiind fără nici un motiv într'o muncă laborioasă pentru binele țării. Am plecat jigniți. Am tăcut!

Alegerile care-au venit s'au făcut pe spinarea noastră. Am ieșit din-acea alchimie electoralăcei mai nedreptățiți. Vă reamintiți protestarea care s'a stărnit în urmă. Știți cum, de pildă, în Ardeal, partidul zis național, cu toate că fusese în multe părți avantajat de guvern în alegeri, a început o campanie de ponegrire a României vechi, aruncând în fierberea patimilor până și lozincă autonomiei regionale. Cu toată profunda noastră jignire nu ne-am alăturat la această agitație primejdioasă, dimpotrivă am sărit în apărarea unității de stat, și ca să nu mărim valul de amărăciune, asupra nemulțumirilor noastre am tăcut.

A venit încoronarea. Țineți minte, cum celelalte partide de opoziție n'au fost în stare să vadă de propria lor supărare mărățja clipei istorice. Noi ca totdeauna am pus la o parte legitima inversunare de partid, fiindcă această adversitate era biruită în fața împlinirii unui vis din bătrâni. Am

mers deci la Alba-Iulia, acolo unde era flamura gloriei noastre și Regele țării. Cu smerită tăcere ne-am plecat genunchii.

S'a pus apoi, nu peste mult, problema Constituției. O votase un Parlament născut într'un pat nelegiuit. Avea însă contrasemnarea Suveranului. Ceilalți s'au datat la manifestații de protestare pe cât de zgomotoase pe atât de meschine uneori. Noi nu i-am putut urma pe acest drum. Diferența pentru Rege ne oprea. Am tăcut.

Un alt moment care a scos la iveală psihologia partidului poporului: ziua de 3 Iunie, anul trecut. Patruzeci de mii de țărani au răspuns atunci la chemarea noastră și-au bătut la porțile Capitalei. Știți ce se citea în ochii lor. Un singur cuvânt să fi spus atunci Generalul, și forța ar fi tras la cumpană ca să venim la cârma țării. Sunt convins de acest lucru, după cum convins sunt că și astăzi apelul biruitoarelor dela Mărăști ar avea aceeași consecință.

Situație nelămurită. — În ziarul clandestin al unui cunoscut om politic (care are nevoie de un asemenea canal de scurgere) a apărut deunăzi un articol injurios și plin de calomnii împotriva dlui Octavian Goga, iscălit cu un pseudonim: Meșterul Perdaf.

Noi nu suntem decât în anumite cazuri împotriva pseudonimelor. Nu ne place, de pildă, când d. Kalman Blumenfeld dela *Dimineața* iscălește Matei Basarab, pentrucă, oricum, ținem și noi puțin la buna reputație a voioșului muntean. Recunoaștem însă, că în literatură pseudonimul e aproape o necesitate. Căci tot e mai bine să te cheme, de pildă, Pamfil Șeicaru decât Pamfil Popescu...

În cazul de față nu e vorba de literatură. Deci, nu admitem pseudonimul. Sunt anumite infamii cari au ne-

voie de o iscălitură cu stare civilă precisă. Așa, pomenindu-te cu mormanul de gunoi dinainte, nu poți să ghicești cine se ascunde, prudent, în dosul rău-mirositorului mușuroi. Și nu știi, cum e cazul meșterului Perdaf, dacă ai de-aface cu un fericit îmbogățit de război sau cu un decorativ întreținut al băncilor străine...

Nu, zău, o lămurire grabnică se impune!

Gazul metan și opoziția-unită. — Oricât de bizară vi s'ar părea apropierea dintre aceste două produse deosebite ale subsolului românesc, (pe care nu le putem asemăna decât în ceea ce privește consistența) veți vedea, la urmă, că împreunarea lor nu e tocmai atât de absurdă.

Vă aduceți aminte, cu câtă energie a combătut așa zisa opoziție-unită, și în special partidul național din Ardeal, (că altul nici nu există) proiectele de comercializare puse la cale de actualul guvern. Tipau ca din gură de șarpe foștii patroni ai răposatului Consiliu dirigent, cari crezuseră că s'au aranjat cel puțin pe treizeci de semestre, împotriva lăcomiei financiare a partidului liberal și împotriva primejdioaselor planuri de acaparare economică ale acestuia! Printre cei cari strigau mai tare, (și mai strident) cu o voce căreia nu-i puteai da dreptate oricât ar fi avut-o, se rățoia umflat cu pânțe de curcan supărat și tânărul băiat de bani gata al politicii românești de după război, d. Mihai Popovici, scumpul văr al Voevodului Vaida, dela banca „Marmorosch & Blank“. Plasat în douăzeci de mănoase consilii de administrație,

cu buzunzele încărcate pe grase tanțime nemuncite, d. Mihai Popovici făcea o crâncenă opoziție... economică și financiară partidului dela cârmă, care, dintr'un egoism incalificabil, nu lăsase bogățiile Ardealului pe seama „frunțașilor“ de-acasă, ci se pregătea să le împartă singur cu ai săi!

Și, cu accente de tribun al poporului, — vădit antipatic, dar presupus onest, — d. Mihai Popovici, fost ministru și fost student, se agita zi și noapte împotriva tiraniei liberale...

Zilele trecute am avut explicația definitivă a acestei atitudini. Răsfoind din întâmplare paginile unei publicații economice, am dat acolo peste o dare de seamă despre constituirea „Societății pentru exploatarea gazului metan“, o întreprindere cointeresată cu statul și comercializată, *horribile dictu* de guvernul liberal! Ei bine, pe cine credeți că am zărit printre membri, proaspăt numiți în consiliul de administrație a susnumitei societăți liberale?

Pe d. Mihai Popovici! Pe opozantul feroce, pe omul politic intransigent, pe mîncătorul de liberali, — pe mîncătorul de tantieme...

Teribilul orator, firește, s'a liniștit acum. Nicio javră din lume nu e în stare să mai latre atîta vreme cât ține osul în gură. Dar tot așa de ușor putem profeta, că în preajma unei noi cointeresări, în ajunul unei noi comercializări, dl Mihai Popovici va răzni încă odată împotriva tiraniei liberale.

Iată pentruce e bine să dăm drumul în politică băuților de bani gata. Avem, cel puțin, caractere!